

Jan Kazimierz Przybyłowski

"Zasady wychowania w Piśmie Świętym. Studium teologiczno-pastoralne", M. Guzewicz, Wrocław 2010 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 22, 413-416

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Kazimierz Przybyłowski, Recenzja książki: M. Guzewicza: *Zasady wychowania w Piśmie Świętym. Studium teologiczno-pastoralne*, Wrocław 2010, ss. 202.

Na początku podkreślić należy, że koncepcja wychowania biblijnego stoi w opozycji do wielu reguł pedagogicznych, jakie znaleźć można we współczesnej myśli pedagogicznej. Przede wszystkim teologia biblijna domaga się zastosowania pozytywnej argumentacji, dlatego Autor starał się przedstawić zasady pedagogiki wydedukowane z kart Pisma Świętego jako reguły uniwersalne, a tym samym pozbawione elementów polemicznych w kontekście współczesnych teorii pedagogicznych. Można zatem uznać, że głównym celem badawczym było wykazanie, że księgi Pisma Świętego zawierają kompletne treści, niezbędne do realizacji procesu wychowawczego, zgodnie z jego obiektywnymi założeniami. W ich prostych formułach oraz w pozytywnych i negatywnych przykładach zawierają się bardzo konkretne zasady wychowawcze, których stosowanie daje gwarancję sukcesu. Autor starał się prowadzić w swojej książce spokojny, rzeczowy wykład na temat zasad wychowania w oparciu o Słowo Boże, które daje gwarancję na skuteczne zrealizowanie przez rodziców stojącego przed nimi zadania wychowawczego (s. 8).

Po tych wstępnych opiniach można przejść do oceny merytoryczno-formalnej książki M. Guzewicza. Rozdział pierwszy, omawiający cele wychowania, stanowi poniekąd założenie

fundamentów pod zawartą w książce problematykę. Autor stara się w tej części udzielić odpowiedzi na podstawowe pytania związane z historią wychowania, specjalistyczną terminologią, a także uszczegóławia cele wychowania. Zgodnie z przyjętą główną tezą całej pracy Autor w tej części akcentuje znaczenie wartości w procesie wychowania chrześcijańskiego. Tytuł tego rozdziału nie oddaje jednak w pełni treści merytorycznych, dlatego powinien zostać doprecyzowany. W tej części należało także wprowadzić zagadnienie dotyczące funkcji wychowawczej Kościoła. W pedagogice kościelnej jasno ukazują się bowiem podstawowe założenia wychowania chrześcijańskiego, które po pierwsze, powinno dotyczyć ludzkiej osoby, a po wtóre, wtedy jest autentyczne, kiedy dokonywane jest w wierze. Innymi słowy, powinno dotyczyć człowieka takiego, jakim go Pan Bóg stworzył wyznaczając mu jako cel osiągnięcie życia wiecznego. W tej części należało także bardziej wyakcentować pedagogikę personalistyczną, opartą na założeniu, że człowiek – od samego początku swego zaistnienia – jest bytem osobowym.

Rozdział II zawiera zasady wychowawcze. Tę część można najkrócej scharakteryzować jako próbę przeniesienia do praktyki wychowawczej teorii pedagogicznych Starego i Nowego Testamentu. Jest to w miarę poprawnie opracowana teologia biblijna z wyraźnym akcentem popularyzatorskim. Jeszcze bardziej ten charakter popularnego upracticznienia teorii biblijnej widać w rozdziale trzecim, zatytułowanym: „Osobowe przykłady pozytywnego i negatywnego oddziaływania wychowawczego”. Już założenie merytoryczne tej części wydaje się karkołomne, gdyż to sam Autor „zaryzykował” ocenę wychowawczej roli najważniejszych historiozawczych postaci biblijnych. Już samo postawienie Jezusa w rzędzie postaci biblijnych jako jednego z przykładów pozytywnych wydaje się

nie na miejscu. Poza tym splota analiza tekstów biblijnych i powierzchowna próba syntetyzowania prowadzonych badań przybiera postać redukcjonizmu, który nie upoważnia do formułowania daleko idących wniosków praktycznych w dziedzinie wychowawczej. Autor w tej części powinien raczej zastosować metodę holizmu, aby wydobyć do końca personalistyczne oblicze wychowania chrześcijańskiego.

W rozdziale czwartym Autor starał się ukazać „wielką wartość wychowawczego oddziaływania rodziców na dzieci”. Biblijna wizja pedagogiki chrześcijańskiej pozwoliła Autorowi w sposób prawidłowy ustawić relację między rodzicami a dziećmi. Z pastoralnego punktu widzenia (a taki podtytuł nosi książka) bardzo ważne jest jednak podkreślenie pierwszeństwa prawa rodziców do wychowania przed państwem i Kościołem. Te podmioty mają sprawować funkcje pomocnicze w procesie wychowania. Papież Leon XIII zdecydowanie przypomniał w encyklice *Rerum novarum*, że zadaniem państwa jest pomagać rodzicom w tym, co przekracza ich możliwości, interweniować zaś jedynie wówczas, „kiedy w obrębie czterech ścian domu dojdzie do podeptania wzajemnych praw, chcieć jednak, aby państwo wchodziło ze swoją władzą do wnętrza domu, jest to wielki i zgubny błąd”. Kościół także spełnia w wychowaniu dzieci i młodzieży rolę jedynie pomocniczą w stosunku do rodziców. Nie tylko w tym sensie, że w realizacji wychowania kościelnego nie wystarczą kontakty kapłana z aktywnymi członkami parafii w ramach duszpasterstwa zwyczajnego, ani też formacja w szkołach katolickich, czy stowarzyszeniach religijnych. Dobrze zorganizowana funkcja wychowawcza Kościoła wymaga współpracy duszpasterzy z rodzicami. Również w tym sensie, że rodzice w procesie wychowania dziecka powinni spełniać rolę zdecydowanie ważniejszą od roli nauczyciela, katechety czy duszpasterza.

Praca Pana M. Guzewicza jest propozycją ciekawej i nowatorskiej wizji proponowanej przez niego teorii i praktyki wychowania chrześcijańskiego wydobytych z teologii biblijnej. Nie jest to pierwsza praca na ten temat, ale podkreślić należy starania Autora, aby miała ona charakter propozycji czytelnej nie tylko dla fachowców, ale była także przydatna tym, którzy w różnych sytuacjach i uwarunkowaniach biorą na siebie trud realizacji wychowania chrześcijańskiego. Autor starał się uwzględnić jak największe spektrum zagadnień wychowawczych i stworzył całościową wizję tego zagadnienia, ale jednocześnie skazało go na bardzo skrótowe potraktowanie niekiedy ważnych aspektów realizacji procesu wychowawczego przez różne podmioty wychowawcze. Niektóre z przedstawianych skrótowo zagadnień są przedmiotem żywych dyskusji w Kościele i pedagogice, czego wyraz znaleźć można w literaturze dotyczącej tej problematyki. Między innymi są to współczesne zagrożenia procesu wychowawczego, które są wynikiem aktualnych przemian społeczno-kulturowych, religijno-moralnych, obyczajowych, a nawet ekonomicznych. Podkreślić należy także, że skrótość w potraktowaniu literatury nie pozwoliła Autorowi sięgnąć do ciekawych nurtów tych dyskusji. To odbiło się również w zgromadzonym materiale bibliograficznym. Autor wybiórczo potraktował zarówno źródła i komentarze, jak i literaturę przedmiotową. Niewątpliwie świadczy to o krytycznym podejściu Autora do dostępnej literatury, ale stwarza też niebezpieczeństwo pominięcia ważnych pozycji na temat wychowania chrześcijańskiego i funkcji wychowawczej. Na koniec podkreślić należy, że M. Guzewicz potrafił wykorzystać różnorodne możliwości pogłębiania i poszerzania wiedzy teologicznej przede wszystkim w zakresie teologii biblijnej i praktyki kościelnej. Efektem jego twórczej pracy jest ciekawa i potrzebna w praktyce wychowawczej książka, którą można dedykować wszystkim wychowawcom.